

Krönika

Pusseldeckarna går ett dystert öde till mötes när det inte längre finns några bibliotek att hitta liken i. Lars Fimmerstad noterar Gutenbergs ändalykt.

20 spänn för Guillou

Den vackraste visan om kärleken kom aldrig på pränt... Men det gör ingenting, snart kan alla läsa den ändå. Den mest spännande nyheten under förra veckan kom inte heller på pränt. Nyheten var att snart kommer inget på pränt. Borta i San Francisco träffades nämligen en samling av JT-industrins nyckelpersoner på Seybold Seminars, en konferens där de alla slog fast: e-boken är här. I decennier har så många ropat ut papperets död att få lyssnar när den elektroniske liemannen faktiskt bultar på dörren.

Papperslösa publikationer kommer att fylla vår vardag. För de konservativa kommer bläddringsbara böcker av tunt e-papper. Skillnaden mot en vanlig bok blir att man kan byta text med en knapptryckning. Andra kanske nöjer sig med en tunn tavla. När knappen väl är tryckt kan boken tas med och läsas som en pappersbok.

En skämtare sa att det var en katastrof när George Bushs bibliotek brann ned – båda böckerna brann upp. Om några år får han svaret: "Varför hade han två? En räcker ju". Vi kan då alla ha ett i praktiken gränslöst stort bibliotek i vår enda bok. Tidningsutgivarna borde koka upp champagnen. Inga kostnader för tryckning och distribution.

När dessa tankar har förts på tal tidigare har det protesterats: "Jamen, det är så mysigt med papper, det luktar så gott. Konsumenten kommer aldrig att överge boken". Aber – vill han betala för den? Varför köpa en bok för 300 kronor, när den kan fås för ett par tior? Jan Guillou kan sälja direkt till konsumenten för ett pris som motsvarar hans royaltys idag. Vill prenumeranter ha en papperstidning för 2 000 kronor om året om han kan få en i plast för 500?

Först 50 år efter Gutenberg avstod de rika konsumenterna från läckra handskrifter på pergament. Men furstarna kostade på sig skrivare, illuminatörer och fina handgjorda böcker ända in på 1500-talet. Även dessa finsmakare gav så småningom upp och godtog de vulgära tryckta pappersböckerna.

Bittert blir det dock för dem som samlat böcker. Vad ska de i våra bra för? Allt fler skrifter från den klassiska litteraturen finns tillgängliga på internet. Redan idag kan vem som helst anka ned dem gratis. Med e-boken i hand kan man också läsa dem i sängen.

Själv läser jag redan mängder av text på min lilla lap top som går utmärkt att ha i sängen. Jag kan välja typografi och storlek på bokstäverna. Redan idag tycker jag att det är bekvämare att äsa på skärm. För att inte trötta ögonen läser jag på 14 punkts stil och byter då och då bakgrundsfärg. Jag har den på magen och behöver inte hålla in en tung bok. Men med en ännu bekvämare e-läsare, vad blir glädjen med ett skrymmande bibliotek om det är svårt att hitta? Ett livs samlande förgäves? Eller blir kanske boksamlingar statusymboler som antikviteter.

Visserligen har de stora biblioteken i världen så smått börjat cenna in sina samlingar, men än finns bara en bråkdel av skrifterna i elektronisk form. De första allmänt spridda e-böckerna kommer därför främst att användas för nyutkomna publikationer. Men den sektor av det förgångna böcker som gratis finns tillgänglig i elektronisk form växer stadigt. Allra sorgligast för biblioteken är kanske att han förlorar sin exklusiva ställning om innehavare av ett bibliotek.

Bokpriserna håller idag de flesta vorta från ett omfattande okinnehav. Snart blir "En bok för alla" verklighet.

Mången skönande ryser säkert.

7 september 1999
LARS FIMMERSTAD

Den glassätande anarkisten

Om någon har knutit band mellan Sverige och Italien är det Giacomo Oreglia. Solveig Giambanco har läst hans essäer.

I dryga 50 år har Giacomo Oreglia levt i Sverige. Genom åren har han oförtrutet vittat för kulturbyte mellan sitt nya hemland och sitt gamla, Italien. Han har till italienska översatt bland andra Strindberg och Lars Forssell, vilka bland de svenska författarna verkar stå honom närmast. Han har även i Sverige introducerat italienska författare, inte minst Dante. Han har forskat, författat och översatt, debatterat i dagspress övertygad om ordets makt att påverka, förändra. Han startade det tvåspråkiga förlaget Italica och har aldrig varit rädd att hävda sin mening. Emellanåt har han uppfattats som obehövlig och ställts utanför. Därför är det inte märkligt att han har tagit sig an de förföljda eller de av historien glömda.

Essäer

Giacomo Oreglia
Eresia

I den nyligen utgivna *Eresia*, som betyder val, akt av frihet, lyfter han fram ett antal mindre kända personer, bland dem Arthur Rimbaud och Giordano Bruno. Där behandlas så skilda ting som onanins kulturhistoria, kvinnliga poeter, kärlek mellan kvinnor, refuser och glass.

I inledningskapitlet beskriver Oreglia hur han i sin ungdom i Italien förhållades av Dante, vars hela dikterverk, enligt Oreglia, handlar om frihet, fred och enhet. En enhet som bygger lag och ordning, fritt accepterad av alla, inte på konsensus, och som står för allt vad Dante, och med honom Oreglia, skyr.

För anarkistisk ordning

Oreglia sympatiserar med anarkismen i ursprungs betydelsen av ordet, "ordning utan överhet". Följdriktigt är boken tillägnad Camillo Berneri, italiensk antifascistisk anarkist som deltog i spanska inbördeskriget och mördades 40 år gammal, 1937. Anarkisternas roll i spanska inbördeskriget kan samerligen diskuteras. Däremot kan man instämma med Oreglia i att de dokument om mordet på Berneri som finns i ryska statsarkiv bör offentliggöras.

Jag fäster mig framför allt vid två avsnitt. Dels det om det glada sinnelagets helgon San Filippo Neri, dels historien om glass. Helgon står ju inte högt i kurs bland protestanter även om den helige Franciskus liksom San Filippo Neri åtnjuter viss sympati. Den senare, "det glada sinnelagets helgon" är okänd bland svenskar. Det finns något rörande och naivt i berättelsen om detta helgon. Kanske för att det är så otidsenligt, det

glada sinnelaget. Men också för att det påminner så mycket om vad som händer i dagens Europa.

Neri kom till Rom sju år efter sacco di Roma, Roms skövling år 1527. Spåren var inte utplånade. Spanjorerna, och de lutheranska "knekterna i synnerhet, hade visat vad de förmådde: invånarantalet hade reducerats från 54 000 till 30 000 och helgedomar hade förstörts. Så hade Sixtinska kapellet använts som stall och ovärderliga handskrifter rivits sönder och använts som strö till hästarna. Valdåttaker och andra skändligheter avlöste varandra. Och medan folket led, begav sig ledaren, i detta fall påven Clemens VII av Medici, tillsammans med sina trogna i säkerhet till Castel Sant'Angelo. Peststanken kom de dock inte undan.

I detta 1500-tals Rom verkade Neri genom att föregå med gott exempel i ord och handling genom att hjälpa fattiga och sjuka. Han hade respekt för sina medmänniskor och ägde en naturlig förmåga att skämta. Senare skyddade han både zigenare och judar och efter helgonförklaringen hette det bland de respektlösa romarna att påven "kanoniserat fyra spanjorer och ett helgon". Även Goethe gillade honom och skrev i *Italienische Reise*, den 26 maj 1781: "I dag var det mitt helgons dag och jag frände den till hans ära i stilla glädje enligt hans egen förebild och såsom han lärt oss".

Den andra charmerande texten handlar om glass och dess i stort sett okända historia. Först ut verkar kineserna ha varit. Men ett av flera europeiska ursprung är Sici-

Glada helgon och goda glassar. I "Eresia" skriver Oreglia om det glada helgonet San Filippo Neri och berättar om glassens okända historia.

lien. Den snöklädda vulkanen Etna bidrog med råvaran. Ingredienserna till den läskande sorbeten, *granita*, som man kan anjuta på Sicilien, är krossad is och saften av färsk citroner. Serverad i höga glas är den tillsammans med en ugnsvarm *cornetto*, en vaniljcroissant, en njutningsfylld sommarfrukost på ön. Enligt Oreglia var många glassstillverkare i New York i början av seklet italienare och anarkister. Med det ekonomiska överskottet från glassförsäljningen bidrog de till försvaret av Sacco och Vanzetti.

Kunglig siciliansk glass

I Stockholm säljer Erina från Sicilien förstklassig glass. Hennes farfar var en av sin tids största glassmästare och såg till att både bönder och den krävande sicilianska adeln blev besatta av glass. Hans största bedrift var när kung Vittorio Emanuele III besökte Palermo 1922 och beställde glass till avskedsfesten på fartyget. Den enorma glassärtan föll kungen så väl i smaken att han dubbade glassmästaren till riddare.

När den passionerade Oreglia riktigt vill njuta väljer han inte champagne eller ost. Han går i stället till Erina på *La Gelateria Italiana Artigianale* vid Fridhemsplan och inköper riktigt god hemlagad glass.

SOLVEIG GIAMBANCO

Citatet

Nätt du, Attalus, talar och nått pläderar i rätten; nått historia du skriver och nått poesi.

Mimer nått ger du form, epigram med lika stor nåtthet; nått filolog du är, likaså nått astronom; sång och dans du, Attalus, nått och villigt bedriver, lyran så nått du slår, bollspel du utövar nått. Allting gör du så nått, men bra blir egentligen inget. Ska jag beskriva dig? Du är en stor dilettant.

- M Valerius Martialis, *Insikter och smädelser*